

SOVJETSKA RATNA MORNARICA

Svrha je ovog članka da se da prikaz razvoja i dostignuća sovjetske ratne mornarice, sa težištem na pomorskim snagama — pošto se ne raspolaze sa dovoljno podataka da bi se njime obuhvatila čitava struktura ove mornarice.

Posle završetka drugog svetskog rata Sovjetski Savez se našao suočen sa velikim pomorskim silama Zapada kao potencijalnim protivnicima. Zbog nadmoćnosti Sovjetskog Saveza u snagama KoV, odbrana njegove kopnene granice bila bi u to vreme relativno laka, dok bi odbrana od napada s mora bila mnogo teža i složenija. Glavni razlozi za ovo su bili: izrazito nepovoljan geografski položaj SSSR-a (velika dužina pomorskih granica, kontrola zapadnih sila ili njihovih saveznika nad izlazima iz Baltika i Crnog mora, odnosno na Pacifik, nepovoljni klimatski uslovi za dejstva pomorskih snaga i dr.), kao i relativna slabost sovjetske ratne mornarice u odnosu na zapadne, posebno na američku RM. Ove okolnosti su uticale na to da je već u 1946. god. započet novi 20-godišnji program izgradnje sovjetske ratne mornarice. Pauza koja je nekoliko godina po završenom ratu nastala kod zapadnih RM u gradnji ratnih brodova olakšala je sovjetskoj RM da ih počne dostizati u tehnološkom pogledu.

Negde sredinom 50-tih godina, zapadne sile, posebno SAD, orijentisale su se na gradnju i dalji razvoj udarnih sastava nosača aviona (NA). U to vreme avijacija sa NA imala je glavni zadatak izvršavanje nuklearnih udara po strategijskim ciljevima u dubini neprijateljskog teritorija. Međutim, krajem te decenije, efikasnost avijacije sa NA, u pogledu izvršavanja strategijskih zadataka, znatno je smanjena zbog napretka ostvarenog u teritorijalnoj PVO, kao i u razvoju balističkih raketa koje bi se lansirale sa podmornica. Počev od 60-tih godina, strategijske zadatke, koje su ranije imali udarni sastavi NA, preuzele su podmornice naoružane balističkim raketama. Očita je bila tendencija da se snagama RM da veća strategijska uloga u budućem ratu.

Sovjetska pomorska strategija je polazila od toga da je drugi svetski rat označio kraj bojnih brodova, a posleratni razvoj nuklearnog i raketnog oružja — opadanje uloge i važnosti nosača aviona. Zato je podmornicama data glavna uloga u strategijskim ofanzivnim zadacima.

Posle rata je u sovjetskoj RM dominirala doktrina tzv. aktivne odbrane obale; ona je bila vrlo slična „novoj školi” koja je preovladavala u periodu između dva rata. Ova koncepcija se zasnivala na masovnoj upotrebi podmornica i avijacije protiv neprijateljskih desantnih snaga, a u blizini obale još i na upotrebi lakih pomorskih snaga, obalnih podmornica, mina i snaga obalske odbrane. Pomenuta koncepcija je nalažala da sovjetska RM bude snažna, posebno u pogledu podmorničke flote.

Prema tome, do sredine 50-tih godina sovjetska RM imala je u osnovi defanzivnu ulogu u sklopu vojne strategije SSSR-a. Tada je nastupila promena u koncepcijama i ratnoj mornarici je data veća uloga. Pogotovu otkako je 1956. god. na čelo RM došao admiral Gorškov, započela je i njena intenzivnija izgradnja. Naglasak je dat na gradnju podmornica na nuklearni pogon, naoružanih balističkim i krilatim raketama, prenaoružavanje razarača, raketama, izgradnju novih tipova raketnih krstarica i razarača, savremenije protivpodmorničko (pp) naoružanje, elektronsku opremu i dr. Ovaj proces je još u toku. Krajnji cilj svega toga bio je stvaranje takvih snaga koje će moći efikasno da deluju daleko od vlastitih obala. Od kraja 50-tih godina sve je veće prisustvo snaga sovjetske RM na drugim morima. Tako od 1962. god., odnosno 1964. počeo je redovit boravak grupa sovjetskih brodova i podmornica u Sredozemlju, a od 1967. u tom području se stalno nalazi jedna eskadra sovjetske RM. Obično se u njenom sastavu nalazi od 35 do 55 brodova i podmornica, a za vreme vežbi povećava se i do 70. Drugo područje interesantno za sovjetsku RM postao je poslednjih nekoliko godina Indijski okean, gde boravi takođe jedna grupa brodova iz sastava Tihookeanske flote. Ovo prisustvo snaga sovjetske RM pada u vreme izvesne promene u vojnoj politici Sovjetskog Saveza. Verovatno se radi o tome da se sovjetskoj vojnoj politici da čvršći vojnopomorski oslonac u odnosu na političke težnje SAD i njihovih saveznika u ovim područjima od vitalnog interesa. Naime, među velikim silama koje se bore za prestiž u svetu, pomorska ekspanzija predstavlja jedan od instrumenata u borbi za prisustvo, prodiranje i širenje svog uticaja.

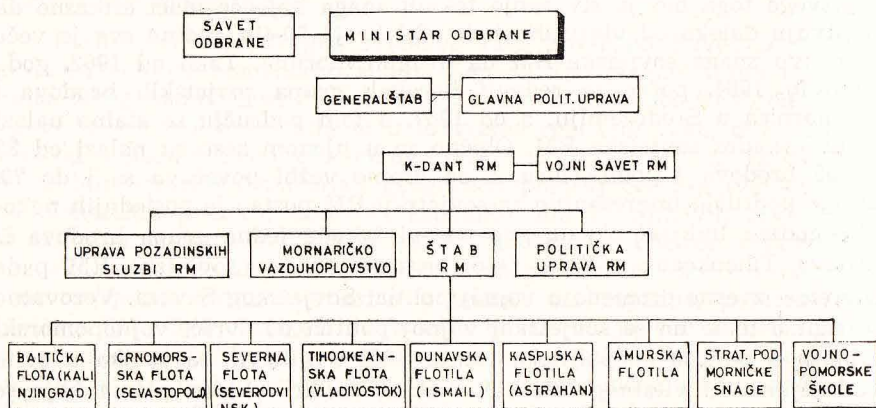
Sovjetska RM se već duže vreme nalazi na drugom mestu u svetu, tj. odmah posle američke RM. Početkom 1970. god. u njenom sastavu se nalazilo oko 1.900 borbenih brodova, od čega oko 1.000 otpada na manje brodove namenjene za dejstva uz obalu. Veliki broj ovih brodova nalazi se u aktivnoj službi, a gotovo svi su građeni posle drugog svetskog rata; u ovom pogledu sovjetska RM je u mnogo povoljnijoj situaciji od američke RM. Ukupno brojno stanje njenog ljudstva se ceni na 465.000 ljudi.

Isto tako je impresivan porast sovjetske trgovačke mornarice. Svake godine ona se poveća za 1,0 — 1,5 milion BRT. Njen znatan deo izgrađen je u poslednjih deset godina. Mnogi brodovi su građeni u stranim brodogradilištima. Sredinom 1969. god. trgovačka mornarica je imala 13,705.000 BRT (6-to mesto u svetu), a do 1980. god. treba da dostigne oko 27,000.000 BRT. Pored toga, Sovjetski Savez raspolaže sa preko 200 modernih brodova za okeanografska istraživanja, što je naj-

veći broj brodova ove namene u svetu. Treba pomenuti još i veliki broj ribarskih brodova (prema nekim izvorima 18.000); po količini ulova, Sovjetski Savez se nalazi na 4-tom mestu u svetu.

ORGANIZACIJA SOVJETSKE RATNE MORNARICE

U okviru sovjetskih OS, ratna mornarica predstavlja poseban vid. Komandant RM je potčinjen ministru odbrane, a istovremeno je jedan od njegovih zamenika. Komandantu RM su potčinjeni: štab RM, 4 flote, 3 flotile, razne ustanove i postrojenja na kopnu. Poseban deo ovih snaga sačinjavaju podmornice strategijske namene, koje se nalaze direktno pod komandom RM. U okviru pomenute četiri flote, u Severnoj i Tihookeanskoj preovladavaju podmornice, a u ostalim dvema (Baltičkoj i Crnomorskoj) površinski brodovi. Unutar svake od ovih flota, obalno područje je podeljeno na više vojnopomorskih područja (zona), sa jednom ili više pomorskih baza.

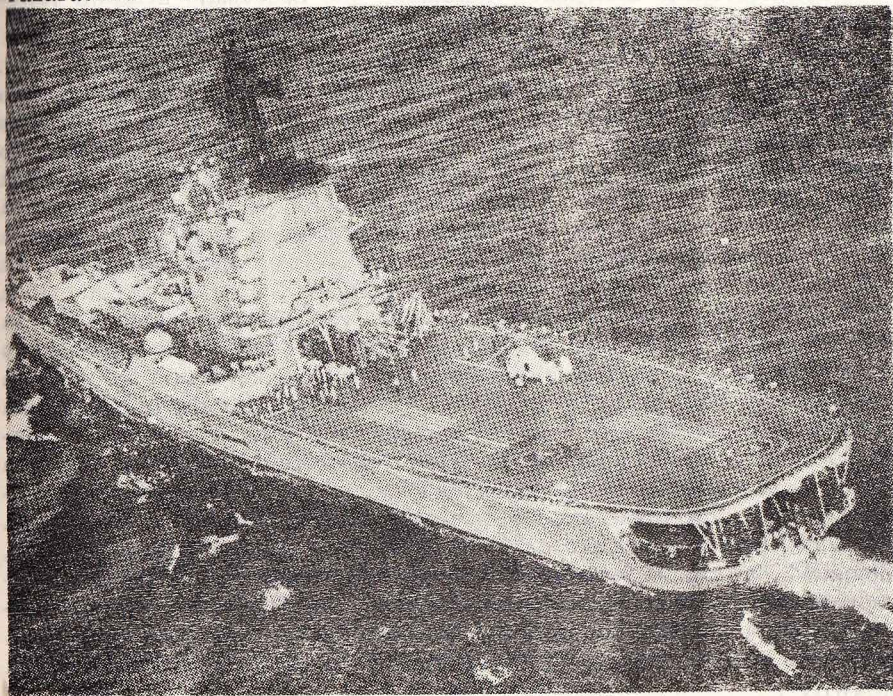
ORGANIZACIJA SOVJETSKE RM

Svaka od ovih flota ima u sastavu brigade podmornica, brigade površinskih brodova, snage mornaričkog vazduhoplovstva, snage obalske odbrane i dr.

Brigada površinskih brodova ima 2—4 divizionu. Sastav divizionu zavisi od vrste i tipa brodova. Neke brigade su združene jedinice, tj. sastavljene su od dve ili više vrsta brodova. Postoje i tri flotile rečnih brodova. Od većeg značaja je Dunavska, u čijem sastavu se nalazi oko 15 oklopnih čamaca, 30 patrolnih čamaca, 40 minolovaca i minopolagača, veći broj pomoćnih brodova, kao i tri čete podvodnih diverzanata. Glavna baza je Ismail, gde se nalazi komandant flotile (viceadmiral) sa štabom.

Pod komandom ratne mornarice nalaze se i snage mornaričkog vazduhoplovstva. Načelno se u sastavu svake flote nalazi po jedan vazduhoplovni korpus, sa 2—3 vazduhoplovne divizije. U 1960. god., odnosno pre reorganizacije, u sastavu se nalazilo oko 3.500 aviona i heli-

kojima. Posle toga, u sastavu mornaričkog vazduhoplovstva ostalo je oko 1.000 aviona, od čega su polovina bombarderi (ostali avioni i helikopteri su povučeni i ustupljeni komandi PVO). U toku 1968/69. god. pojačane su snage mornaričkog vazduhoplovstva uvođenjem u službu nove (izviđačke) verzije bombardera M-4 „Bison”,¹ kao i većeg broja novih bombardera tipa Tu-22 „Blinder”. Ovi poslednji postepeno zamenjuju oko 300 aviona tipa Tu-16 „Badger”, koliko ih ukupno ima. U sastavu se još nalazi oko 50 bombardera za strategijsko izviđanje tipa Tu-20 „Bear-C” i približno isti broj zastarelih bombardera tipa IL-28 „Beagle” (namenjenih za torpedna dejstva). Pored ovih, postoji još i oko 50 pp-hidroaviona tipa Be-6, koji se sada zamenjuju novijim pp-hidroavionima tipa Be-12 „Mail” (turbomlazni) i oko 100 pp-helikoptera. Pored toga, još približno 40 pp-helikoptera nalazi se ukrcano na dvema krstaricama — nosačima helikoptera tipa „Moskva” (helikopteri tipa Ka-25N „Hormone”), kao i veći broj helikoptera na krstaricama i razaračima u sastavu flota.

Krstarica-nosač helikoptera tipa „Moskva”

U 1964. god. došlo je do ponovnog formiranja snaga mornaričke pešadije, čije se brojno stanje danas procenjuje na oko 12.000 ljudi. Ove snage se nalaze u sastavu svake od flota sovjetske RM. Poslednjih godina one su u stalnom porastu, koji će se verovatno nastaviti.

¹ Svi tipovi brodova, podmornica, aviona i helikoptera, kao i raketnog naoružanja, dati su po NATO — nazivima. — Prim. M. Veg.

Podmornice. Prema podacima iz zapadnih izvora, sovjetska RM ima oko 370 podmornica, od kojih je 60—65 na nuklearni pogon. Po broju podmornica, to je najveća podmornička flota u svetu. U poslednjoj deceniji je modernizovana, ulaskom u njen sastav velikog broja podmornica na nuklearni pogon. Ako se njihova gradnja nastavi dosadašnjim tempom, procenjuje se da će se do 1978. god. u sastavu podmorničke flote nalaziti oko 200 podmornica na nuklearni pogon. U proteklih nekoliko godina sovjetska brodogradilišta podmornica su modernizovana i proširena; prema zvaničnim američkim izvorima, ona mogu da isporučuju do 15 podmornica na nuklearni pogon godišnje. U toku 1968. ušlo je u sastav podmorničke flote 4, a u 1969. — 11 podmornica na nuklearni pogon.

Prema nameni, sovjetske podmornice se mogu podeliti na: podmornice naoružane balističkim raketama, one naoružane krilatim raketama more-more i ostale podmornice (naoružane torpedima).

a) Podmornice naoružane balističkim raketama. Ova vrsta podmornica namenjena je za strategijske zadatke. Od oko 60 podmornica, približno 20 je na nuklearni pogon. Prvu generaciju predstavljaju 10 podmornica tipa „Z”, koje su adaptirane od 1955. do 1957. god. Naoružane su sa dva lansera za rakete tipa „Sark”, dometa oko 1.500 km. Od 1958. do 1962. god. izgrađeno je oko 30 podmornica tipa „G”. Postoje njihove dve varijante, od kojih je prva naoružana sa tri lansera za rakete „Sark”, a druga sa istim brojem lansera, ali poboljšanim tipom raketa. U sastavu se nalazi i preko 13 podmornica tipa „H”. Poznate su takođe njihove dve varijante. Prva raspolaže sa tri lansera za rakete tipa „Serb”, dometa 2.200 km, a druga sa 4 do 5 lansera istog tipa. Najnoviji tip podmornica naoružanih balističkim raketama je tzv. tip „Y”. Prva takva podmornica postala je operativna u 1968. god. Procenjuje se da se krajem 1969. god. u sastavu već nalazilo 4 do 5 takvih podmornica. Grade se ubrzano, tako da se računa da će se u sledećih nekoliko godina graditi od 4 do 8 podmornica godišnje. O njima nema mnogo podataka, izuzev da imaju deplasman oko 7.000 tona i da su naoružane sa 16 lansera za rakete tipa „Sawfly”, dometa 3.700 km. U tom pogledu mogu se uporediti sa američkim podmornicama naoružanim raketama „Polaris”. Pored ovoga, one imaju veću brzinu i dubinu ronjenja od prethodnih tipova podmornica. Ima podataka da su i neke podmornice tipa „G” i „H” naoružane raketama „Sawfly”.

b) Podmornice naoružane krilatim raketama (podmornica — brod, odnosno podmornica — zemlja). Ove podmornice, naoružane raketama tipa „Shaddock”, namenjene su za napad na površinske ciljeve, posebno nosače aviona. Pored toga, one mogu napadati i kopnene ciljeve. Rakete „Shaddock” imaju domet od 400 do 650 km i brzinu dvaput veću od brzine zvuka. One su bile prvo instalirane na podmornice tipa „W”. Sada se 12 ovako prerađenih podmornica nalazi u službi. Od ovog broja, šest ih je naoružano jednim, a ostale sa po dva lansera. Najsavremenije podmornice naoružane krilatim raketama su tipa „J” i „E”. Ove druge su na nuklearni pogon. Procenjuje se da

prvih ima od 8 do 15, a drugih oko 25 u službi. Naoružane su sa po 4 lansera. Navodno je bilo planirano da se izgrade 72 podmornice ovog tipa. Prva varijanta podmornica tipa „E” naoružana je sa po šest, a druga sa po osam lansera za rakete „Shaddock”. Izgleda da se one nalaze samo u sastavu Severne i Tihookeanske flote.

c) Ostale podmornice. U službi se nalazi još oko 260 raznih tipova podmornica, od kojih je 15—20 na nuklearni pogon. Namenjene su za traženje i uništavanje drugih podmornica i površinskih brodova. Podmornice tipa „N” su najsavremenije i ceni se da ih ima 15—20. Sada u sastav ulaze nove podmornice na nuklearni pogon tipa „C” i „V”. Prve imaju deplasman od 4.000 — 5.000 tona i veliku brzinu. Izgleda da su naoružane pp ili protivbrodskim raketama. Podmornice tipa „V” su verovatno više namenjene za napade na površinske brodove.

U službi se nalazi i 40 podmornica tipa „F” koje su specijalno namenjene za pp-borbu. Iste namene je i 15 podmornica tipa „R”, koje predstavljaju u osnovi poboljšani tip „W”. Prema nekim podacima, sada u službu ulaze nove podmornice tipa „B” (na konvencionalni pogon), o kojima za sada nema detaljnijih podataka. Od 1952. do 1957. god. bilo je izgrađeno 36 podmornica tipa „Z”. Poznato je pet varijanti ovog tipa. Podmornice prve dve varijante nisu više u službi, a u sastavu se nalazi još oko 25 podmornica treće i četvrte varijante. Procenjuje se da se u službi nalazi još oko 145 podmornica tipa „W”. Od oko 400 planiranih, od 1951. do 1957. god. izgrađeno je 200—250 podmornica ovog tipa. Do sada je poznato pet varijanti podmornica tipa „W”, od kojih su danas u službi samo one iz poslednje varijante. Ove podmornice se smatraju zastarelim i verovatno će se postepeno povlačiti iz službe. Od obalnih podmornica, u sastavu se još nalazi 15 tipa „Q”, koje su građene početkom 50-tih godina.

Krstarice. Krajem 1968. god. prvi put je primećena krstarica — nosač helikoptera „Moskva”. Do sada su izgrađena dva broda ovog tipa, a treći je još u gradnji. Deplasman im je oko 18.000 tona, a brzina 30 čv. Namenjene su za traženje i uništavanje podmornica. Nose 18—20 pp-helikoptera tipa Ka-25N „Hormone”, kao i drugo pp-naoružanje. Krstarice su naoružane i sa dva dvostruka lansera za PAR tipa „Goa” i topovima 57 mm. Opremljene su savremenom elektronskom opremom, među kojom se ističe 3-D radar za vazdušno osmatranje i mnogobrojna oprema za elektronsko ratovanje. Nije poznato da li će se nastaviti dalja izgradnja brodova ovog tipa.

Od 1962. do 1964. god. izgrađene su 4 lake raketne krstarice tipa „Kinda” (poneko ih naziva krstarice — raketonosci). To su svojevremeno bili prvi veći površinski brodovi naoružani raketama tipa „Shaddock”. Glavno naoružanje im se sastoji od dva 4-cevna lansera za rakete „Shaddock” i jednog dvostrukog lansera za PAR tipa „Goa”. Ističu se po velikoj silueti i mnogobrojnoj elektronskoj opremi. Prema nekim podacima, ove krstarice imaju teškoća sa stabilitetom zbog velikih težina nadgrađa i to je glavni razlog što nije bila nastavljena njihova gradnja. Od 1964. god. započeta je gradnja novog tipa krstarice koji ima veći deplasman, nižu siluetu i, što je značajno, bolji odnos između ofanzivnog i defanzivnog naoružanja. To je tzv. tip „Kresta”. Do po-

četka ove godine u sastavu se nalazilo pet krstarica ovog tipa. Za razliku od onih tipa „Kinda”, ove imaju samo dva dvocevna lansera za rakete „Shaddock” i dva puta jače pav-naoružanje (dva dvostruka lansera za PAR tipa „Goa”). Po svemu sudeći, one predstavljaju uspeo tip broda i verovatno će se nastaviti njihova gradnja.

Krstarica tipa „Kresta”

Osim raketnih krstarica, u sastavu se nalazi i 16 krstarica sa klasičnim naoružanjem. Od ovih su 12 tipa „Sverdlov”, koje su građene u 50-tim godinama. U toku 1960/61. jedna od krstarica je bila preoručana raketama brod — brod (zemlja) „Strela”, ali izgleda da je sada ponovno dobila staro naoružanje. U 1961/62. god. druga krstarica „Deržinski” je — radi ispitivanja — preoručana jednim lanserom za PAR tipa „Guideline”. Ostale krstarice tipa „Sverdlov” imaju uglavnom nepromenjeno naoružanje. Na njima je izmenjena samo elektronska oprema. U ratu bi služile verovatno kao komandni brodovi taktičkih grupa i za klasičnu artiljerijsku podršku pri desantu. U celini, one se više ne smatraju savremenim brodovima. Na listi se nalaze još dve krstarice tipa „Kirov” i dve tipa „Čapajev”. Sada služe kao školski brodovi i verovatno će uskoro biti rashodovane.

Razarači. Na listi se nalaze 102 razarača, od kojih je 27 naoružano vođenim raketama. Od 1962. god. grade se raketni razarači tipa „Kašin”. Do sada je izgrađeno deset razarača ovog tipa, a navodno je planirana gradnja još šest. Deplasman im je oko 5.300 tona, a brzina 35 čv. Za pogon im služe gasne turbine. Glavno naoružanje razarača sastoji se od dva dvostruka lansera za PAR „Goa”. Pored toga, raspoložu i jakim pp-naoružanjem. U 1967. god. pojavila se njihova nova varijanta koja, za razliku od ranijih, ima veći broj radarske opreme. Ovi razarači se smatraju najsavremenijim brodovima u svetu.

U 1957/58. god. četiri razarača tipa „Kotlin” preoručana su raketama tipa „Strela” (dometa oko 300 km). Ovaj tip razarača nazvan je — „Kildin”. Borbeni komplet mu je šest raketa. Zbog zastarelosti raketa „Strela” i malog borbenog kompleta, njihova borbeno vrednost nije bila nikad naročito visoka. Verovatno će biti preoručani sa PAR „Goa” ili će se prodati drugim zemljama. U 1958/59. god. započela je gradnja 10 razarača tipa „Krupni”. U odnosu na razarače tipa „Kildin”, ovi imaju slično naoružanje, s tom razlikom što raspoložu sa po dva lansera za rakete „Strela”. Ovi razarači se danas ne smatraju više sa-

vremenim; zbog toga će se svi verovatno preoružati sa PAR „Goa”. Do sada su preoružana 2 razarača i oni su dobili po jedan dvostruki lanser za PAR, savremenije pp-naoružanje, kao i manji broj topova 57 mm. Tako preoružani sada čine novi tip („Kanin”).

U službi se nalaze još 27 razarača tipa „Kotlin”. Njihova gradnja počela je 1956. god. Do sada su poznate četiri varijante ovog tipa razarača, koje se međusobno razlikuju po naoružanju i elektronskoj opremi. Preoružanje klasičnih razarača tipa „Kotlin” počelo je 1960/61. god. Prvi od njih je ušao u sastav 1962. god., a drugi tek 1966. Do sada je preoružano sa PAR oko 5 razarača. Navodno će još 3 razarača tipa „Kotlin” biti preoružano.

Pored ovih, u sastavu se nalazi i oko 50 razarača tipa „Skorij”. Neki od njih su počev od 1958. god. dobili savremeniju elektronsku opremu. Na listi se nalazi i jedan razarač tipa „Talin”. Od 13 planiranih, izgrađen je samo ovaj prototip. Međutim, izgleda da se ni on više ne nalazi u aktivnoj službi.

Eskortni i patrolni brodovi. Na listi se nalaze 392 eskortna i patrolna broda. Svi su oni građeni posle drugog svetskog rata. Poslednjih nekoliko godina u sastav je ušao veliki broj eskortnih i patrolnih brodova novog tipa. Deo starih brodova se modernizuje, a drugi deo se postepeno povlači iz službe ili daje (prodaje) drugim RM.

Od ukupno 117 eskortnih brodova, približno polovina pripada novim i savremenim brodovima tipa „Petja” i „Mirka”. Prvih ima oko 35, a građeni su od 1961. do 1966. god. Deplasman im je oko 1.200 tona, a za pogon koriste dizel-motore i gasne turbine. Postižu najveću brzinu od 30 čv. Postoje dve varijante ovog tipa. Opšti podaci za obe varijante su isti, ali se one razlikuju po naoružanju. Naime, brodovi tipa „Petja-2” imaju jače i savremenije pp-naoružanje, dvaput veći broj torpednih aparata za pp-torpeda i novi tip pp-raketnog bacača, koji ima veći stepen automatizacije i veću brzinu gađanja od 16-cevnog pp-raketnog bacača. Većina brodova tipa „Petja” nalazi se u sastavu Baltičke flote. Prema nekim mišljenjima, ova činjenica ukazuje na to da bi se oni u ratu više upotrebili za traženje i uništavanje podmornica (u grupama) nego za konvojiranje.

Od 1963/64. god. počela je gradnja eskortnih brodova tipa „Mirka”, koji je poboljšani tip „Petja”. Procenjuje se da ih ima oko 22, ali je taj broj verovatno veći. Za razliku od brodova tipa „Petja”, oni imaju manji deplasman i savremenije pp-naoružanje. Ostale karakteristike su im iste.

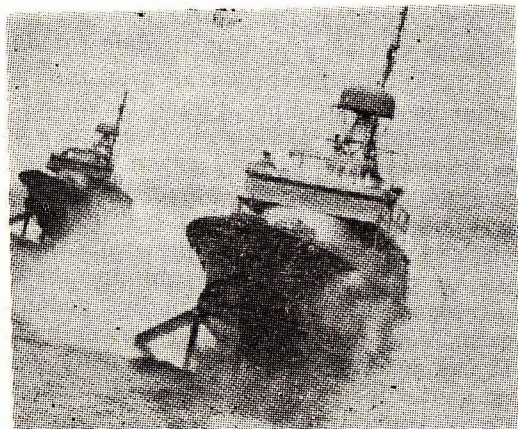
Pored navedenih, u sastavu se nalazi i 10 brodova tipa „Kola” i oko 50 tipa „Riga”. Ovi drugi su od 1961. do 1968. god. dobili savremeniju elektronsku opremu. Gledano u celini, oni danas nemaju veliku borbenu vrednost.

U sastavu se nalazi oko 80 patrolnih brodova tipa „Poti”. Građeni su posle 1962/63. god. Deplasman im je oko 350 tona. U pogledu konstrukcije i pogonskog kompleksa slični su brodovima tipa „Mirka”. Imaju vrlo dobra pomoračka svojstva. Poseduju jako pp-naoružanje, koje se sastoji od torpeda 406 mm (2 x 4) i dva 12-cevna pp-raketna bacača. Danas se smatraju za jedno od najuspelijih rešenja za male

pp-brodove. U sastavu se nalazi još oko 100 starih patrolnih brodova tipa „Kronštat”, mada se postepeno povlače iz službe. Izvestan broj ih je u toku 1955/56. god. pregrađen u brodove za prikupljanje obavestajnih podataka (tip „Libau”).

Od 1956. do 1960. god. građeni su patrolni brodovi tipa SO-I. Sada ih ima oko 90 u sastavu. Za razliku od patrolnih brodova „Kronštat”, ovi imaju manji deplasman i znatno savremeniju opremu. Neki od njih su modernizovani tako da su, pored pp-raketnih bacača, dobili i dva pp-torpedna aparata, a artiljerijsko naoružanje im je smanjeno. U 1969. god. primećen je novi tip malog patrolnog broda, nazvan „Stjenjka”, koji ima trup, pogonski kompleks, art. naoružanje i elektronsku opremu isto kao i veliki torpedni čamci tipa „Šeršen”. Brzina im je oko 40 čv. Naoružani su sa četiri pp-torpedna aparata 406 mm i dva klizača dubinskih bombi. Namenjeni su za pp-dejstva u plitkim vodama, gde je napad dubinskim bombama još efikasan. To bi bio i jedini razlog što su naoružani klizačima dubinskih bombi, koji se danas smatraju zastarelim za naoružavanje većih pp-brodova. Procenjuje se da je sredinom 1969. god. u službi bilo 3—5 brodova tipa „Stjenjka”. Verovatno je njihov broj sada i veći.

Hidrokrilni čamac — topovnjača „Pčela”

Borbeni čamci. Procenjeno je da se oko 500 borbenih čamaca nalazi u sastavu RM. Najznačajniji su raketni i torpedni čamci. U sastavu se nalazi oko 110 raketnih čamaca tipa „Osa”. Grade se od 1960/61. god. Naoružani su sa po 4 rakete tipa „Styx”, dometa 25—30 km. Poznate su tri varijante ovog tipa raketnih čamaca. Prve dve se razlikuju po smeštaju lansera i artiljerijskog naoružanja. Raketni čamci treće varijante („Osa-3”) naoružani su, navodno, poboljšanim tipom raketa „Styx”. Nova verzija ove rakete ima za pogon čvrsto gorivo i za 80% veći domet, kao i nov sistem vođenja (autonomno i IC-vođenje). Ima i veću brzinu leta, a izgleda da su lanseri za ove rakete pokretni.

U službi se nalaze i 42 raketna čamca tipa „Komar”, koji su naoružani sa po 2 rakete „Styx”. Oni su nastali pregradnjom torpednih čamaca tipa P-6. Njihov broj se stalno smanjuje, jer se prodaju drugim RM.

U službi se nalazi i oko 350 torpednih čamaca i topovnjača raznih tipova. Najnoviji torpedni čamci su tipa „Šeršen“, deplasmana oko 150 tona, a za pogon imaju, kako izgleda, dizel-motore, a ne gasne turbine — kako se to ranije smatralo. Od 1964/65. god. grade se i novi hidrokrilni čamci — topovnjače tipa „Pčela“, deplasmana oko 60 tona i brzine 50 čv. Izgleda da su naoružani samo sa dva topa 20 ili 23 mm.

Minolovci i minopolagači. U sastavu se nalazi oko 320 minolovaca, koji su gotovo svi izgrađeni posle drugog svetskog rata. Značajno je da minolovci, pored sposobnosti razminiranja, mogu i da polažu mine. To je, uostalom, slučaj sa gotovo svim tipovima sovjetskih površinskih brodova i podmornica. Ukupno je bilo izgrađeno oko 200 minolovaca tipa T-301, a u sastavu se nalazi još oko 36. Oni će se postepeno povlačiti iz službe. U službi se nalazi oko 98 obalnih minolovaca tipa „Saša“ i „Vanja“. Prvih ima oko 50, a drugih 48. Minolovci tipa „Saša“ građeni su od 1957. do 1962. god. Čelične su konstrukcije. Navodno poseduju vrlo dobra pomoračka svojstva. Prvi sovjetski minolovci drvene konstrukcije su oni tipa „Vanja“. Grade se od 1963. god. Interesantno je napomenuti da imaju isti top 30 mm i artiljerijski radar kao i raketni čamci tipa „Osa“.

Najsavremenije velike minolovce u sovjetskoj RM predstavlja 35 minolovaca tipa „Jurka“. Grade se od 1963. god. Imaju isto artiljerijsko naoružanje kao i minolovci tipa „Vanja“, ali dvaput jače. Što je pomalo čudno, ovi minolovci su čelične konstrukcije. U sastavu se nalazi i oko 20 velikih minolovaca tipa T-58. Poseduju snažno artiljerijsko naoružanje (2 x 2/57 mm), a artiljerijski radar im je isti kao i na patrolnim brodovima tipa „Poti“. Neki od ovih minolovaca su naoružani samo pp-raketnim bacačima. U toku 1960/61. god. (verovatno i kasnije) izvestan broj minolovaca ovog tipa pregrađen je u brodove za spasavanje. Od 1949. do 1960. god. izgrađeno je oko 200 minolovaca tipa T-43, od kojih se još oko 130 nalazi u službi. Oni su čelične konstrukcije. Poznate su do sada tri varijante ovih minolovaca, koje se međusobno razlikuju u pogledu naoružanja i vrste elektronske opreme. Jedna od varijanti ovog tipa minolovaca nastala je 1962—1964. godine, kada je nekoliko minolovaca pregrađeno u brodove za radarsko osmatranje.

Desantni brodovi i sredstva. Prema nekim procenama, sovjetska RM ima u svom sastavu oko 180 desantnih brodova i veliki broj desantnih sredstava. Ovim snagama se u poslednje vreme daje veći značaj. Tako je u službu ušlo nekoliko novih tipova desantnih brodova, među kojima se ističu veliki tipa „Aligator“, deplasmana oko 4.000 tona. Grade se od 1964/65. god. i 7 se već nalazi u službi. U sastavu se nalazi i oko 40 brodova tipa „Polnočni“, koji se grade u NR Poljskoj. Poznate su njihove dve varijante; brodovi novije varijante, „Polnočni-2“, naoružani su dvocevnim automatskim topom 30 mm, artiljerijskim radarom i imaju po tri 6-cevna raketna bacača (slična onima u KoV). Ostali desantni brodovi pripadaju tipovima MP-2, -4, -6, -8 i -10. Imaju deplasman od 200 do 1.200 tona. Mnogi od njih su ranije bili trgovački brodovi. Naoružani su topovima 57 ili 25 mm, a mogu

prevoziti od 4 do 10 tenkova. Neki od njih nisu naoružani. Od 1967. god. grade se desantni brodovi tipa „Vidra”, deplasmana 500 tona. Po nekim podacima, ima ih oko 20. U gradnji se sada nalaze i desantni brodovi tipa SMB-1, deplasmana 400 tona. Oni predstavljaju poboljšani tip MP-10.

Pregled Sovjetskih ratnih brodova po vrstama

Vrsta broda		Uku- pan broj	Primedba
Podmor- nice	naoružane balističkim raketama	60	20 na nuklearni pogon
	naoružane krilatim raketama	50	25 na nuklearni pogon
	ostale	260	15—20 na nuklearni pogon
Krstarice — nosači helikoptera		2	„Moskva” i „Lenjin-grad”
Krsta- rice	naoružane krilatim raketama	9	tipa „Kresta” i „Kinda”
	ostale	16	tipa „Sverdlov”, „Kirov” i „Čapajev”
Razarači		102	
Eskortni brodovi		117	U nekim zapadnim RM ovi brodovi nazivaju se fregatama
Patrolni brodovi		275	
Raketni čamci		152	
Torpedni čamci i topovnjače		350	
Minolovci		320	
Desantni brodovi		180	Oko 140 brodova ima deplasman veći od 500 t
Pomoćni brodovi (veći)		125	

Pomoćni brodovi. U sastavu se nalazi oko 125 raznih vrsta i tipova pomoćnih brodova. Namenjeni su za logističku podršku flotnih jedinica i pomorskih baza. Njihov značaj stalno raste, posebno posljednjih godina — otkako se sovjetski ratni brodovi nalaze u gotovo svim područjima sveta.

Potrebno je istaći 20 matičnih brodova za podmornice. Neki od njih su, kao 6 brodova tipa „Atrek”, pregrađeni od trgovačkih brodova. Od 1958. do 1961. god. izgrađeno je 6 matičnih brodova tipa „Don”, deplasmana oko 6.000 tona. Najnoviji tip matičnog broda je „Nepa”, sa oko 3.500 tona deplasmana, koji se pojavio u 1968. god. O njemu nema drugih pojedinosti.

U sastavu su i tri broda tipa „Lama”, namenjena za prevoz municije. Deplasman im je oko 7.000 tona.

U službi se nalazi ledolamac na nuklearni pogon „Lenjin”, deplasmana oko 16.000 tona. Navodno se još dva ledolomca tipa „Arktika”, takođe na nuklearni pogon, nalaze u sastavu, a jedan u gradnji. Oni imaju deplasman oko 25.000 tona. U toku 1964/65. god. izgrađen je novi tip pomoćnog broda „Aljoša”, deplasmana oko 4.300 tona. O njemu nisu objavljene druge pojedinosti. Prema nekim izvorima, radi se o novom tipu minopolagača.

Poručnik b. broda
Milan VEGO

LITERATURA:

- U.S.N.I. Proceedings*: 1965—1969. god.;
- Military Review*: 1965—1969. god.;
- Navy*: 1964—1969. god.;
- International Defence Review*: 1968. i 1969. god.;
- Marine Rundschau*: 1962—1969. god.;
- Soldat und Technik*: 1965—1969. god.;
- Wehrkunde*: 1968. i 1969. god.